

Richard Reeves, *Of Boys and Men: Why the Modern Male is Struggling, Why it Matters, and What to Do about It*, Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2022, 256 oldal, ISBN 9780815739876, e-ISBN 9780815739883

A társadalmi nemek kutatásának területén 2022 egyik nagy nyilvánosságot kapott publikációja Richard Reeves *Of Boys and Men (Fiúkról és férfiakról)* című könyve volt. A kiemelkedő jelentőség oka nem csupán az itt olvasható tudományos eredményekben keresendő, hanem legalább annyira a közlés módjában, a szakmai információk kommunikációjának mikéntjében és körülményeiben, aminek következtében Reeves könyvének talán esélye nyílik új fejezetet nyitni a férfiasságról, a társadalmi nemekről és az esélyegyenlőségről szóló szakmai és társadalmi vitákban (elsősorban) az Egyesült Államokban. Reeves ugyanis nem elszánt kultúrharcos, nem a férfiak frusztrációjának hangot adó, abból hasznot húzó youtuber, és nem is a tudományos kutatások eredményeit figyelmen kívül hagyó teoretikus, hanem a nagy presztízsű Brookings Intézet kutatója, aki élete nagy részét a társadalmi egyenlőtlenségek kutatásának szentelte. A könyv megpróbálja lehántani a témára rakódott politikailag és ideológiailag motivált elképzeléseket, és a legfrissebb tudományos kutatások alapján számot vetni a témához kapcsolódó, gyakran megosztó kérdésekkel.

Bár Reeves sokat tesz azért, hogy a könyvben összefoglalt kutatási eredményeket kiszabadítsa az elméleti vagy politikai orientációjú férfikutatások (illetve általában az ilyen jellegű genderkutatás) kontextusából, nyilvánvalóan kapcsolódik is azokhoz és épít is azok egyes belátásaira. Ezek közül a legfontosabb elméleti alapvetés valószínűleg az a nyolcvanok években intézményesülő *men's studies* indulásában meghatározó felismerés, miszerint az univerzális emberit évszázadokon át a fehér férfival azonosító hagyományos diszkurzusok gender-vaksága nem csak a nőket tette alul-reprezentálttá, de elfedte a férfiasság társadalmi és kulturális megképződésének különböző formáit is. Ahogy Harry Brod, az 1987-ben megjelent *The Making of Masculinities* szerkesztőjeként kifejti, a fehér férfi normatív ideálként való tételezése, illetve az a tény, hogy évszázadokon keresztül ennek a maskulin normatív ideálnak a szempontjából írtuk le a világot, közel sem jelenti azt, hogy tudjuk, mi is az a férfiasság, hogyan konstruálódik meg a társadalmi térben, vagy mi is a specifikusan maskulin (azaz nem univerzálisan emberi). Egy idealizált, Judith Butler (2009) kifejezésével élve regulatív normaként működtetett, maskulinitásfelfogás egyeduralma elfedi a férfiasság történeti, társadalmi és kulturális sajátosságait. A férfikutatások és férfiasság-kutatások

(*men's studies, masculinity studies*), Harry Brod, R. W. Connell, Michael Kimmel, Hadas Miklós és követőik épp ezeknek a korábban láthatatlan aspektusoknak a kutatására vállalkoznak, részben a feminizmus második hullámának szemléletmódját követve. Ugyanakkor, fokozatos intézményesülése ellenére a férfiakkal és maszkulinitással foglalkozó kutatók és kutatások száma máig eltörpül a *women's studies* vagy feminista irányultságú kutatások mellett: a hazai tudományosságban például alig találunk ilyen jellegű publikációkat (Hadas Miklós [2011] becslése szerint a genderszemontú hazai szövegek mindössze egy százaléka szól férfiszerepekről vagy férfiidentitásról).

Reeves értékelése szerint a férfiakra irányuló kutatásokat és a terület elfogulatlan, szakmai áttekintését nem teszi könnyebbé a társadalmi nem kérdéseinek átpolitizált volta. Bár a *gender (viszonyok)* politikai dimenziójának felismerése, teoretizálása és a társadalmi egyenlőséget célzó mozgalmakba bevonása fontos lépés volt a feminizmus történetében, mondja Reeves, a 21. században egyre világosabban látszanak e fogalmak és társadalmi jelenségek túlpolitizáltságából fakadó problémák. A kortárs férfiak problémáival foglalkozni a mai, erősen polarizált politikai helyzetben Észak-Amerikában éppolyan veszélyes vállalkozás, mint amennyire fontos és időszerű. A szakmai karrierjük építésére és progresszív politikai hovatartozásuk egyértelmű kommunikációjára figyelő kutatók rendszerint nem is követnek el ilyen „meggondolatlanságot”, ugyanakkor valakinek – ahogy Reeves fogalmazott egy interjúban – mégiscsak meg kell tennie, és ki legyen az, ha nem egy a politikai főszodorhoz tartozó, inkább baloldali orientáltságú Brookings Institution védelmét (és tudományos adatbázisait) élvező szenior kutató, aki építhet a gyakorló apaként végzett „terepmunka” során szerzett közvetlen tapasztalataira is. Erre a fajta bátorságra nagy szükség is van, számos okból kifolyólag. Egyrészt a kutatások hetvenes években kialakult politikai orientációja miatt a férfiakkal kapcsolatos kutatásokra sokkal nehezebb támogatást kapni, mint a nőkkel vagy etnikai kisebbségekkel kapcsolatosakra. Másrészt ezeknek a kutatásoknak az eredményei sokkal kevésbé kerülnek be a főszodorbéli médiába, nem kapnak akkora nyilvánosságot, és sokkal ritkábban vezetnek konkrét jogi, oktatáspolitikai, vagy szociálpolitikai változásokhoz. Mindezek következtében a férfiak által tapasztalt társadalmi problémákat a nyugati országok többségében jórészt a populista jobboldal tematizálja konkrét politikai haszonszerzés céljából, nem feltétlenül produktív módokon.

Reeves milliónyi statisztikai adattal megtámogatott elemzései egyrészt új nyilvánosságot biztosítanak az utóbbi idők kutatási eredményeinek, így például bemutatják, hogy miként fordult meg számos olyan tendencia, mely a hetvenes években a máig érvényes jogi és szociálpolitikai alapelvek lefektetéséhez vezetett. Bemutatja az amerikai társadalmi intézményrendszerek működési elvei és a megváltozott társadalmi helyzet

között tétovázó szakadékot. Emellett, és részben ezekre az adatokra támaszkodva, a könyv elemzései új megvilágításba is helyeznek egy sor olyan alapvető információt, belátást, fogalmi és elméleti megfontolást, melyet a társadalmi nemek kapcsán gyakran félreértenek. Így a *Fiúkról és férfiakról* (akár egyet értünk a szerző következtetéseivel és társadalmpolitikai javasolataival, akár nem) alapvető forrás a maszkulinitást a nyugati világban kutatóknak, de érthető, érzékeny és hasznos olvasmány az önmagukról kritikusan gondolkodó, helyüket kereső férfiaknak is, ahogy a gyermekeik miatt aggódó – Reeveshez hasonló – szülők számára is.

A könyv egyik legnagyobb erénye az, hogy távol marad a kultúrharctól, sőt tudatosan igyekszik kiszabadítani ezeket a túlpolitizáltságukban toxikussá vált kérdéseket a kultúrharc ideologikus, ellentétpárokban gondolkodó, intellektuálisan korlátozó diszkurzusából. A könyv olvasása során hamar megértjük, hogy a nők és férfiak viszonyait nem csupán egy történelmi léptékű hatalmi harcra értelmezhetjük, és különösen nem csupán olyan zéróösszegű játszmaként, amelyben az, ami az egyik félnek nyereség, az a másik félnek szükségszerűen veszteség. Reeves két külön fejezetet szentel mindazoknak a vakfoltoknak, reduktív ideologikus álláspontoknak és társadalmilag káros félreértéseknek a kifejtésére, amit a jobb- és baloldali politikai diszkurzusok hoznak be a területre. Bár ezek a fejezetek is alapvetően az amerikai politikai színtérre vonatkoznak, mégis messze túlmutatnak azon, és meggyőzően mutatják be azt, hogy a társadalmi nemekről folytatott politikai és kultúrharcos csatározások miként korlátozzák a tudományos kutatást és a felelősségteljes társadalmi részvételt a gazdasági hatalommal bíró országokban. Reeves szerint mindkét politikai oldalon komoly felelőssége van abban, hogy a férfiakra vonatkozó statisztikai adatok ennyire szomorú képet mutatnak. A férfiak a „fejlett” nyugati társadalmakban ugyanis rövidebb ideig élnek, mint a nők, sokkal gyakrabban követnek el öngyilkosságot, szenvednek önpusztító szenvedélybetegségtől, halnak meg túladagolásban, vagy lesznek hajléktalanok. Emellett rosszabbul teljesítenek az iskolákban és a munkahelyeken, kisebb arányban szereznek diplomát, gyakrabban hullanak ki az iskolarendszerekből, gyakrabban kerülnek börtönbe, válás után pedig gyakrabban kerülnek távol gyermekeiktől és köszönt rájuk a magány, a depresszió és a társadalmi haszontalanság érzése. Reeves szerint ez a helyzet nem csupán a hagyományos nemi szerepek (vagy azok változása) miatt, vagy a munkaerőpiacot átszervező gépiesítés, automatizálás, a kékgalléros munka „harmadik világba” kiszervezése miatt állt elő. Legalább ennyire köszönhető a szociálpolitikai kérdések pártpolitikai kérdéseknek való alárendelésének, vagy a társadalmi nemről való gondolkodás ideológiai meghatározottságának, ami miatt az USA közszereplői egyszerűen nem érzékelik a valós helyzetet,

vagy ha érzékelik is, a pártokat és szavazóbázisaikat meghatározó ideológiai béklyók miatt képtelenek a hathatós beavatkozásra.

Reeves sokat tesz azért, hogy bizonyítsa, a nőkre és férfiakra nem csak esküdt ellenségekként tekinthetünk; az egyik csoport érdekeinek védelme nem szükségszerűen vezet a másik jogainak csorbulásához; aki pedig az esélyegyenlőség híve, az észre kell vegye annak csorbulását akár férfiakra, akár nőkről van szó. Az elemzések fényében úgy tűnik, hogy a nők és férfiak közti viszonyok zéróösszegű hatalomharcokként való felfogása és a társadalmi nem kérdéseinek a militarizálása ma elsősorban a társadalmi polarizációból politikai vagy anyagi hasznot húzni kívánó szereplők érdeke. Kiváló lehetőséget nyújt az érzelmi manipulációra, kulturális misszióknak álcázott vallásháborúk vívására, szavazók mobilizálására, magasabb kattintásszámok és reklámbevételek elérésére, és egy morálisan felsőbbrendű, etikailag problémátlan álláspont (és identitás) illúziójának kialakítására, miközben sem a nők, sem a férfiak, sem a felnövő gyermekek társadalmi egyenlőségét nem szolgálja.

Reeves a nemi különbségek kérdéseit elsősorban a tanulás, a munka és a család kontextusában vizsgálja, önálló részeket szentelve a könyvben ezeknek a területeknek. A hivatkozott maszkulinitáskutatások eredményeit rendre interszekcionális perspektívába helyezi, és társadalmi osztály, iskolázottság, életkor, munkakör, jövedelem és bőrszín szerint különíti el. Ezekből az elemzésekből világossá válik, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek 21. századi rendszerében mennyire fontos szerepet kap a vagyoni helyzet és iskolázottság (fontosabbat, mint a nem), illetve azt is megértjük, hogy a gazdaságilag is egyre inkább kettészakadó társadalmakban mennyire különböző tendenciák érvényesek a leggazdagabbak és (a társadalmak egyre nagyobb szegmensét kitevő) leszakadók, vagy a leszakadás ellen küzdő egykori középosztály körében. Bár a világ gazdasági javainak többségét (és évről évre nagyobb hányadát) pár ezer szupergazdag férfi birtokolja, a nyugati társadalmak alsóbb regisztereiben (például a hajléktalanok között) szintén jóval több férfit találunk. Az ilyen példák és a Reeves által bemutatott hatalmas társadalomkutatási korpusz érteti meg az olvasóval a „patriarchátus” fogalmának általánosító jellegéből (történelmi és társadalmi kontextustól független használatából) fakadó félreértéseket. Világossá válik, hogy társadalmaink hagyományos patriarchális berendezkedése koránt sem jelenti azt, hogy a 21. századi nyugati társadalmakban élő férfiak többsége a jelen társadalmi, gazdasági és hatalmi elrendeződés privilegizált haszonélvezője lenne: a különböző társadalmi rétegeken végigtekintve például azt látjuk, hogy lefelé haladva a férfiak nőkhöz viszonyított helyzete egyre rosszabb. Az ehhez hasonló példák rámutatnak, hogy a hetvenes évek társadalomkutatóiban és gender fogalmában gyökerező, annak nyomán normalizálódott általánosító

elképzeléseink gyakran vezethetnek reduktív, egyoldalú szemlélethez és elhibázott társadalompolitikához.

Reeves szerint jó példa erre a különböző tanulási lehetőségek támogatottsága, és az ezek hatására kialakuló, nemek szerinti különbözőségek kialakulása. Míg az Egyesült Államokban évtizedek óta komoly és nagy büdssével rendelkező programok segítik a fiatal nők felsőoktatásba való belépését, diplomaszerezését, vagy specifikusan a STEM tárgyakban (science, technology, engineering and maths, azaz természettudomány, technológia, mérnöki tudományok és matematika) való előretörését, addig semmilyen program nem támogatja a férfiak HEAL területeken (health, education, administration and literacy, azaz egészségügy, oktatás, közigazgatás és műveltség) történő képzését és elhelyezkedését. Ennek következtében míg az elmúlt közel négy évtizedben a nők STEM területeken való foglalkoztatása 15 százalékkal nőtt, a férfiak foglalkoztatása a HEAL területeken 10 százalékkal visszaesett, a férfiak és nők aránya a felsőoktatásban pedig drámai gyorsasággal fordult a visszájára (ma nagyobb a nők aránya, mint 1972-ben a férfiaké volt). Reeves – számos férfijogi aktivistával ellentétben – mindebből nem jut arra a következtetésre, hogy a társadalom egészét tekintve a nők privilegizáltabb helyzetben lennének, mint a férfiak. Állítása egyszerűen az, hogy míg a lányokra és nőkre (jogaikra, jólétükre, képzésükre stb.) a nyugati világ legtöbb társadalmában tudatosan és intézményesen próbálnak vigyázni, ez a fiúkról és férfiokról koránt sem mondható el. Ennek az áldatlan állapotnak pedig nem csak a férfiak életében (és korai halálában), de össztársadalmi szinten is komoly következményei vannak.

Reeves könyve nem csak a társadalmi kontextus összetett, friss kutatásokon keresztül történő bemutatásával, vagy a leszakadó csoportokban észrevehető trendek kiemelésével segíti a hetvenes években kialakult fogalmi rendszer újragondolását és elképzeléseink felülvizsgálatát. Legalább ilyen fontos szerepet szán a kortárs biológiai kutatások diszkurzusba vonásának is. A társadalmi nemekről folytatott tudományos és társadalmi párbeszéd egyik sajnálatos, erősen korlátozó eleme véleménye szerint a társadalmi nem leválasztása a testi, biológiai folyamatokról, a „szex(us)” és a „gender” éles elválasztása, és az utóbbinak kizárólag a személyes identitás egyik kulturálisan konstruált elemeként történő meghatározása. Beauvoir egykori, aforizmaszerű kijelentése, miszerint nőnek nem születünk, hanem egyes (szocializációs folyamatok során) azzá leszünk, meghatározóvá vált a feminizmus második hulláma, majd a konstruktivista genderelméletek számára, és máig alapvető eleme a progresszív politikának, ami ma is hajlamos a testben a régi hierarchiák legitimálóját, a férfi felsőbbrendűség hagyományos elképzelésének referenciapontját és a személyes szabadság korlátját látni. Ezek az elképzelések kérttség kívül fontos szerepet játszottak a női egyenjogúságért folytatott

harcban, azaz az elmúlt ötven évben hozzájárultak a nyugati társadalmak igazságosabbá tételéhez. Így érthető, ha a progresszív gondolkodás sarokköveivé és érinthetetlen elemeivé váltak. Az utóbbi évtizedekben Reeves szerint számos olyan biológiai áttörésnek lehettünk szemtanúi, melyek összetettebbé teszik ezt a képet, és rávilágítanak egyes biológiai mechanizmusok szerepére a nők és férfiak fejlődésében. Beauvoir például még nem tudhatta, hogy genetikai szempontból a férfiak számítanak a második (és emiatt instabilabb, sebezhetőbb) nemnek, ahogy azt sem, hogy a férfiak és nők eltérő testi fejlődésének milyen neurobiológiai és pszichológiai következményei vannak. Vagy, említi meg az iskolázottság szempontjából fontos példát, Beauvoir és a feminizmus második hullámának gondolkodói nem tudhatták, hogy a fiúgyermekek frontális lebenye (ami elengedhetetlen a „kulturált” viselkedéshez, a házi feladat lelkiismeretes elkészítéséhez, a szorgalmas tanuláshoz vagy a spontán impulzusok kontrolljához) egy-két évvel később fejlődik ki, mint a lányoké. Az általános iskolákban tapasztalt különbségeket ennek fényében nyilván hiba a szorgalmas, rendes kislányok és a toxikus maszkulinitás elemeit átvevő és ismétlő rosszcsont, lusta kisfiúk ellentétéként értelmezni, ahogy elhibázottak és károsak az ebből fakadó pedagógiai elképzelések is. Reeves szerint a büntetés, megbélyegzés vagy átnevelési programok helyett a legegyszerűbb megoldás az lenne, ha a kisfiúkat egy évvel később engednék iskolába, amikor ezek a nem-kognitív jellegű szellemi képességeik fejlettségükben utolérlik a lányokét. Reeves egy egész fejezetet szentel azoknak a kutatásoknak a bemutatására, amelyek bizonyítják, hogy a férfiasság és nőiség (amit nem biológiai, hanem társadalmi nemnek szoktunk tekinteni) valójában biológiai és szociokulturális hatások együttes hatására jön létre. A legmegfelelőbb társadalmi és kulturális környezet kialakításához pedig elengedhetetlen a biológiai háttér ismerete: ennek hiányában aligha leszünk képesek élni azzal a lehetőséggel, hogy eldöntsük, hogyan és miként is csatornázzuk be a testi adottságainkból fakadó viselkedési mintákat, hogyan tegyük azokat hasznossá, és hogyan kerüljük el a romboló következményeket.

A biológiai háttér hiányában Reeves szerint csak képzelt ellenfelekkel folytatott haszontalan árnyékbokszt folytatunk, melyek nem állják ki sem a tudományosság, sem az etikus viselkedés próbáját. Az olyan napi szinten használt fogalmak például, mint a toxikus férfiasság a biológiai és szociokulturális folyamatok összefüggéseinek figyelmen kívül hagyásán alapulnak, emellett elvesztették magyarázó erejüket is, hiszen a toxikus maszkulinitás fogalmának nincs pontos definíciója, és nem párosul mellé sem a nem toxikus férfiasság, sem a toxikus nőiség fogalma. Így az ehhez hasonló, mainstreammé vált fogalmaink Reeves szerint nem szolgálnak a problematikus jelenségek orvoslását, és inkább tekinthetők politikai fegyvereknek, mintsem

tudományos szakkifejezéseknek. Reeves úgy látja, hogy az ehhez hasonló, a kultúrharcban népszerűvé vált fogalmakra olyan idejétmúlt terminusokként kellene tekintenünk, mint a 19. századi koponyatan politikailag motivált, de valódi tudományos tudást nem közvetítő szakkifejezéseire.

Reeves szerint az ilyen fogalmak és politikailag motivált, de szakmailag megalapozatlan elképzelések népszerűsége és normalizálódása vezetett az amerikai kulturális életben (és a humán tudományokban) a maszkulinitás patologizálásához, ahhoz a közkeletű nézethez, miszerint a férfiak joggal küszködnek, mert bajaik gyökere bennük keresendő, maga a férfiaság patológus. Felhívja a figyelmet a férfiszerepek és férfiak számára adódó életpályamodellek átalakulására, illetve arra a kulturális vákuumra, amit a tradicionális szerepek leáldozása után keletkezett.

A *Fiúkról és férfiakra* legnagyobb erőssége az ilyen és ehhez hasonló széles körben elfogadott félreértések (vagy nyilvánvaló butaságok) felmutatásában, bolond-biztos társadalomtudományi és idegtudományi kutatások fényében való elbírálásában rejlik, illetve a számbavett kutatási eredmények kiegyensúlyozott, racionális értékelésében. A könyv egy sor ideológiailag motivált téves elképzelést, káros intellektuális megszokást és társadalmilag romboló közpolitikai praxist állít pellengérré, nem kímélve sem a jobboldalt (akik például túl nagy jelentőséget tulajdonítanak a biológiának, miközben nem értik a férfiak előtt álló 21. századi kihívások összetettségét), sem a baloldalt (akik hajlamosak a biológiai aspektusok teljes tagadására, ugyanakkor a feminista orientációjú szavazóbázis féltése miatt nem mernek kifejezetten egyes férficsoportokat segítő programokat megszavazni). Mindezt Reeves tiszta, olvasmányos stílusban teszi, rendszeresen emlékeztetve az olvasót mindarra a társadalmi rombolásra és emberi szenvedésre, amit a mai nyugati társadalmakban élő fiúk és férfiak összetett helyzetének meg nem értése okoz.

A Reeves által világosan körvonalazott problémákra adott megoldási javaslatok azonban már sokkal kevésbé meggyőzőek. A kisfiúk egy évvel későbbi iskolába adása, a férfiak HEAL területen való képzésének és elhelyezkedésének a célzott támogatása, a hátrányos helyzetű férfiak társadalmi integrációját segítő közpolitikai intézkedések, vagy az aktív apaság támogatása valószínűleg fontos, de nem elégséges eszközök a jelenlegi tendenciák megállítására. Reeves adat-alapú, társadalomtudományi kutatásokban kimutatható trendeket elemző könyve nem sok megoldást kínál a problémák olyan okaira, mint a társadalmi nem túlpolitizáltsága, a humán- és társadalomtudományok ideológiai tendenciózussága, a jobb- és baloldali politikai szélsőségek fősodorba kerülése, a minőségi újságírás hanyatlása, vagy a polarizáló, reduktív, kattintásvadász megközelítések túlsúlya a médiapiacra, melyek mind szerepet játszottak a férfiak többségének lecsúszásában,

dezorientációjában és pozitív társadalmi modellek nélkül maradásában. A könyv arra sem ad megnyugtató választ, hogy mi fogja betölteni a tradicionális férfiszerepek diszkreditálódása után keletkezett űrt, vagy hogy miként történhet meg újfajta pozitív férfiszerepek, kulturális „szkriptek” kialakítása és ezek társadalmi elismertségének a biztosítása egy olyan oktatási és média környezetben, ahol a férfiaság definícióit szélsőséges nézeteket valló politikai szereplők sajátították ki és normalizálták. A magyar olvasó számára szintén probléma lehet, hogy a könyvben hivatkozott kutatások nagy része az Egyesült Államokból való és (a biológiai kutatásoktól eltekintve) nem világos, hogy a leírt folyamatok hogyan viszonyulnak a világ más részein zajlókhöz. Bár az Egyesült Államok a tudományos élet területén is szuperhatalom, és az ott végzett kutatások és kidolgozott elméletek globális elterjedése gyakorlatilag rutinszerű, az is nyilvánvaló, hogy a magyarországi helyzet, az eltérő társadalomtörténet és politikai környezet következtében igencsak különböző.

Ugyanakkor a(z) angolul olvasó) hazai kutatók számára is üdvözlendő a könyvben vázolt társadalmi jelenségek és elméleti problémák szakmai, nem politikai motivációtól vezérelt kifejtése, ezeknek a problémáknak lehetséges közbeszédbe emelése, illetve a társadalmi nemekkel kapcsolatos idejétmúlt, tudománytalan diszkurzusokkal való kritikus szembenézés. A *Fiúkról és férfiakról* nem csak az USA kutatói számára hordoz fontos információkat, hanem más, nyugati társadalmak kutatóinak is referencia értékű kötet lehet, illetve hasznos és érthető olvasmánya lehet minden gyermekeket nevelő felelősségteljes szülőnek és pedagógusnak is.

*Kalmár György
Debreceni Egyetem*

Felhasznált irodalom

- Hadas Miklós. 2011. „[A kulturális fordulat és a férfikutatások](#).” In: Hadas Miklós (szerk.) *Férfikutatások. TÁMOP online-szöveggyűjtemény*.
- Judith Butler. 2007 (1990). *Problémás nem: feminizmus és az identitás felforgatása*. Ford. Berán Eszter. Budapest: Balassi.